

Finally, Ahlgren Jensen discusses the problem of writing music history, a problem well known to all researchers of women history. With her feministic perspective, Ahlgren Jensen's negative attitude towards the 'male' music history increases throughout the book. The fact that music history books lack women composers is a fact not only for music historiography in Denmark, but in the whole Western world. Even if Emma Hartmann still is the only woman mentioned in Danish music history books, Ahlgren Jensen shows that Cora Nyegaard and her 'colleagues' were not unimportant. The six arrangements of Nyegaard's hymn 'Rejs op dit Hoved' (Raise your head) written by other composers show that the hymn continues to live into the 21th century.

Even if these women were no pioneers, Ahlgren Jensen's book shows that they lived a broad musical life and composed music that was performed and sometimes even well known. Perhaps you will miss a broader view of the musical world in the final chapter of the book. Where there no other women composers in Denmark at that time? Where there just five of them? As the situation, of course, was more or less the same in Germany, Sweden, and Norway, some comparisons would have been possible. But the fact that this research has been carried out and the book published is a big step forward. Making the women composers 'visible' would be a good feministic project.

Eva Öhrström

Annie Brøndsholm

Kvinder med takt og toner. Portræt af kvindelige dirigenter

Ballerup: Forlaget Skytten, 2007

227 pp., illus.

ISBN 978-87-987388-3-1

DKK 298

Med støtte fra Dansk Kapelmesterforening, Veluxfonden samt Knud og Dagny Andresens fond har Annie Brøndsholm udgivet et portræt af fem kvindelige dirigenter, der alle har fortalt om "deres liv med musikken" til forfatteren. De fem dirigenter er Grethe Kolbe, Kaisa Roose, Anne Marie Granau, Dorrit Matson og Mai-Ann Chen.

Lad mig slå fast med det samme, at der på ingen måde er tale om nogen videnskabelig udgivelse. Hvorledes forfatteren har forholdt sig til udvælgelsen af stof og vinkling fremgår således ikke. De fem interviews er alle gengivet i 'jeg'-form, og der er ikke nogen synlig fælles strukturering af stoffet. Der er ingen noter, der er fejl i billedtekster, der er diskografier med kuriose oplysninger (herunder oplysning om opstilling i folkebiblioteker) og umotiverede anbefalinger af de interviewede dirigenter, fremsat af deres mandlige kolleger. Det skal dog understreges, at bogen heller ikke giver sig ud for at være videnskabelig, men det skammer under alle omstændigheder, at stoffet ikke er gennemredigeret og homogent fremstillet. Dette giver sig bl.a. udtryk i, at der er store uformidlede sproglige forskelle i fremstillingen af de fem kvinder.

Indledningen til bogen rummer forfatterens opsummering af, hvad der skal til for at blive en god dirigent – uanset køn. Og kønnet svæver som et tema gennem fremstillingen, idet forfatterens meget personlige indledningskapitel med en beskrivelse af Malko-konkurrencens finalekoncert 2005 påpeger, at nu er dét, Danmarks første professionelle kvindelige kapelmester så brændende havde ønsket sig, gået i opfyldelse: at man ville tage en kvinde højtideligt som dirigent (s. 16).

Bogen rummer forskellige kvindelige orkesterdirigenter oplevelser af karrieren. Alle er de optaget af musikformidling først og fremmest, og hvad kønnet betyder, får vi aldrig svar på. Her svigter forfatteren med sin redigering af stoffet – det virker, som om tilgangen til køns-spørgsmålet er lagt op til den enkelte dirigent. Nogle forholder sig således til familieliv, andre til tradition, og nogle forholder sig faktisk slet ikke til spørgsmålet om køn. Det er og bliver

altså en fortælling om kvindelige dirigenter. Vi får desværre ikke præcise informationer om, hvordan dirigenterne er udvalgt, men de er alle danske eller har tilknytning til Danmark. Af de små personlige vignetter for hvert interview, der mest af alt minder om radioudsendelsers stemningsformidlende introduktioner, fremgår det dog, at det dels er uddeling af priser (Grethe Kolbe-prisen og Malko), dels er tilfældigheder der har bestemt hvilke kvinder, der skulle indgå i bogen. Dansk Kapelmesterforening tæller i august 2008 ti kvinder ud af 178 medlemmer – heraf er tre beskrevet i bogen. Bogens definition på en dirigent er tilsyneladende en orkesterdirigent – noget der heller ikke kommenteres, men som jo også ekskluderer mange kvindelige dirigenter.

Til trods for den manglende præcisering af synsvinkel og udvælgelseskriterier rummer den mange interessante oplevelser. Kapitlet om Grethe Kolbe bygger på uddrag fra forfatterens tidligere bog, *Jeg mærkede suset* (Skytten, 1999). Det er en levende fortælling om Kolbes liv og karriere fra amatør til professionel leder af Radiounderholdningsorkesteret. Stilen i dette afsnit er en blanding af anekdoter, tanker omkring livet og det at være kapelmester. Sikke en dame og sikke en vilje. Det er imponerende. Kaisa Rooses beretning om sin karriere, fra hun kom hertil fra Estland som ung (der er ingen nøjagtige oplysninger om data i bogen), er visse steder præget af et lidt kantet sprog, fx s. 91: “en nærmest opstemt glæde bemærkede sig mit sind”. Det hæmmer læsningen, at man ikke rigtig ved, om dette skyldes en direkte nedskrift, om det bygger på talesproget eller om det er forfatterens måde at individualisere jeg-formen på? Og som sagt virker det besynderligt at slutte afsnittet om Roose ved at lade tre mandlige dirigenter kommentere og rådgive Roose som dirigent. Anne Marie Granau's begyndende karriere er mest af alt præget af beretninger om uddannelse og alle overvejelserne om det at skulle prøve kræfter med dirigenterhvervet og -karriere. Også afsnittet om hende afsluttes af mandlige udsagn. Det virker som om forfatteren ikke rigtig tør lade kvinderne selv føre ordet. Dorrit Matson har eget orkester i USA, hvor hun koncentrerer sig om at introducere skandinavisk musik for amerikanerne, mens Mei-Ann Chen er i gang med en international karriere. Skønt alle fem portrætter er bygget op omkring anekdoter, så er det Mei-Anns fortælling om de store afsavn, hun har måttet lide af hensyn til karrieren, der er den mest gribende.

Bogens styrke består i, at de fem musikerportrætter indbyrdes afspejler de forskellige vilkår og tilgange, de hver især har haft for at få en karriere som dirigent. Der er dels et diakront aspekt, dels et geografisk, dels et uddannelsesmæssigt og ikke mindst et kønspolitisk. Forfatteren kunne formidle disse aspekter gennem en strammere redigering af udsagn. Nu er det som sagt det anekdotiske, der er omdrejningspunktet. Læst som fem beretninger er bogen spændende men ujævnt fortalt. Det er ikke forskning, men bogen peger på, hvad det er forskningen kan: Gennem at klargøre og blotlægge synspunkter, tilgange og metoder løfter (vellykket) forskning empirien op på et højere niveau og blotlægger de strukturer, der ligger bag. Her må vi nøjes med anekdoterne – men for den, der har smag for fortællinger fra det virkelige liv, er de ikke desto mindre underholdende.

Charlotte Rørdam Larsen

Tony Franzén, Gunnar Sundberg and Lars Thelander
Den talande maskinen. De första inspelade ljuden i Sverige och Norden
 Helsingfors: Suomen äänitearkisto – Finlands Ljudarkiv, 2008
 411 pp., illus.
 ISBN 978-951-9222-28-8
 EUR 25

Reporting from the harvest fair in the Swedish town of Askersund in 1894, the local newspaper places two attractions side by side: ‘Å änkefru Nilssons gård vid torget hade man tilfälle